

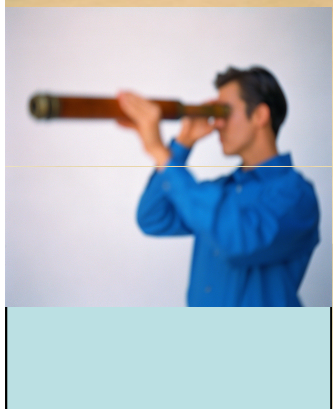

Mokslo ir studijų strategija. Kokia?

Jonas Grigas,

VU profesorius emeritas,

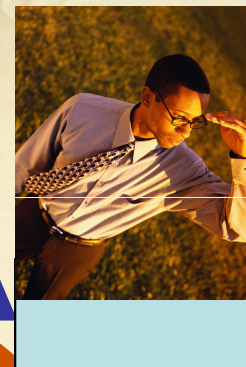
Lietuvos MA narys korespondentas

MOKSLAS

VALDŽIA

VISUOMENĖ

Kokia yra mokykla - tokia visuomenė, kokie universitetai – toks jos elitas.

- Prieš ~ 2400 m. **Aristotelis**: *"imperijų ir valstybių likimas priklauso nuo jaunimo mokymo"*.
- JAV prezidentas **Barakas Obama**:
- „Šiandien daugiau nei bet kada mokslas turi mūsų, kaip planetos, išlikimo ir mūsų, kaip šalies, saugumo ir klestėjimo raktą“.
- Japonijos **Panasonic prezidentas**, paminėjęs mažą neturtingą Lietuvą, pasakė:
- „Didžiausias šalies turtas yra ne didelė teritorija ar gamtos turtai, o gerai išmokslintas jaunimas“.
- **Ar tinkamai rūpinamės savo šalies turtu?**

Turime daug ydų:

- Jaunimas iš mokyklų į universitetus atsineša daug auklėjimo ir mokymo ydų, kurios trukdo jam gyvenime.
- Mokyklose mokiniai daugiau žino savo teises nei pareigas, o mokytojai turi daug pareigų, bet mažai teisių.
- Stebina kai kurių mokytojų nuostata mokytį tik dėstomo dalyko, bet ne dorovės, etikos ir elgesio visuomenėje normų.
- Laisvės vanduo dar nenuoplovė nuo kai kurių mokytojų kaip ir profesorių per 50 metų prilipusios socialistinės dervos, aukštinosios kosmopolitizmą, neigiančios tėvynės meilę ir patriotizmą.
- Turime daug išmokslintų amatininkų, tačiau nuo jų pečių nuslydo atsakomybės našta už tautos švietimą, mąstymą ir ateitį.
- Vis mažiau lieka galinčių kelti sužalotą tautos dvasią ir įnešti politikos laukan šviesos. Tuštumon įsiveržia dvasinės šiukšlės.
- Daug metų tautos galvon kaltas surūdijusias melo vinis sunku ištraukti. Tačiau jas būtina ištraukti, kad toliau nenuodytų jaunimo mąstysenos ir pažiūros į savo tėvynę ir pasaulį (Vilius Bražėnas).

Lietuva – universitetų šalis.

- Nuolat besikeičiančių vyriausybių kadencinių programų politika šalies aukštąsias ir aukštesniąsias mokyklas pertvarkė į valstybinius universitetus ir kolegijas.
- **Seimas dosniai laimino naujų universitetų statusus.**
- Trijų milijonų gyventojų šalyje susikūrė net **15 valstybinių universitetų ir akademijų** bei aibė neuniversitetinių aukštųjų mokyklų, dubliuojančių mokslo sritis, studijų programas ir specialybes.

Kilni ŠMM mokslo ir studijų reformos misija:

- **užtikrinti** šalies visuomenės, kultūros ir ūkio klestėjimą;
- **tenkinti** kiekvieno Respublikos piliečio prigimtinių pažinimo troškimą;
- **laiduoti mokslo ir studijų kokybę**, visų šalies piliečių lygias teises įgyti aukštąjį išsilavinimą;
- **ugdyti kūrybingą, išsilavinusią, orią, etiškai atsakingą, pilietišką, savarankišką ir verslią visuomenę**, remti jos atvirumą.
- **Teisingos deklaracijos!**

Deja, mokslo ir studijų reforma grįsta:

- neva mokslo kokybę lems **abiturientų antplūdžiai** į pasirinktus universitetus ir specialybes;
- Konstitucijos laiduojamos **universitetų autonomijos sampratos iškraipymu**, kai pusę ar daugiau be jokios atsakomybės Tarybos narių – u-to misijos ir veiklos, turto ir lėšų valdytojų ir darbuotojų parinkimo principų tvarkytojų - skiriami nuolat besikeičiančio Švietimo ir mokslo ministro! Tai įstatymo mantija pridengtas **politinės valdžios įtakos gražinimas į universiteto bendruomenės gyvenimą**. Rektoriui palikta prievolė vykdyti (nebūtinai gerus) Tarybos sprendimus!
- **Studentai ilgiems metams įklampinami į bankų liūną**. Tai tėvynainių socialinės atskirties gilinimas ir Tėvynės nuviltų **jaunuolių emigracijos spartinimas**.
- Nei valstybės finansuojami, nei bankų skolininkai ar savomis lėšomis studijuojantys **studentai nėra saistomi ir skatinami baigę studijas dirbti Lietuvoje ir Lietuvos gerovei**. Tai turėtų būti strateginis mokslo ir studijų reformos tikslas, įstatymo prasmė ir motyvai!

Nepriklausomos Lietuvos Valstybinių stipendijų ir paskolų gražinimo įstatymas 1938-12-22 (V. Ž. 1939.I.5, Nr. 630-4518).

- **13.** Baigęs mokslą stipendininkas, tarnaujantis valstybinėje tarnyboje, stipendiją gražina:
  - 30 % gautos stipendijos - **pinigais**,
  - už likusią stipendijos dalį **atitarnauja valstybinėje tarnyboje**, po 2 mėnesius už kiekvieną stipendijos gautą mėnesį.
- **15.** Baigęs mokslą stipendininkas, tarnaujantis valstybinėje tarnyboje, stipendijai gražinti moka kas mėnuo:
  - gaunantis mažiau kaip 400 Lt atlyginimą kas mėnuo – **5 % gaunamos pagrindinės algos, vedęs – 3 %**;
  - gaunantis daugiau kaip 400 Lt atlyginimą kas mėnuo – **10 % gaunamos pagrindinės algos, vedęs – 6 %**;
- **16.** Stipendijos gražinimas vykdomas per įstaigą, kurioje stipendininkas tarnauja.
  - Tarnyba vietos ar savivaldybių įstaigose, įmonėse ir tose mokslo, švietimo ar kultūros įstaigose, kurias Valstybės Išdas šelpia, prilyginama valstybinei tarnybai.

Dabartinis LR Mokslo ir studijų įstatymo

- 55 str. „Studentų teisės ir pareigos”

net neužsimena apie tautos kaštais išugdyto specialisto profesinę ir pilietinę atsakomybę bei pareigą savos šalies ateities labui.

ŠMM “krepšeliai”,

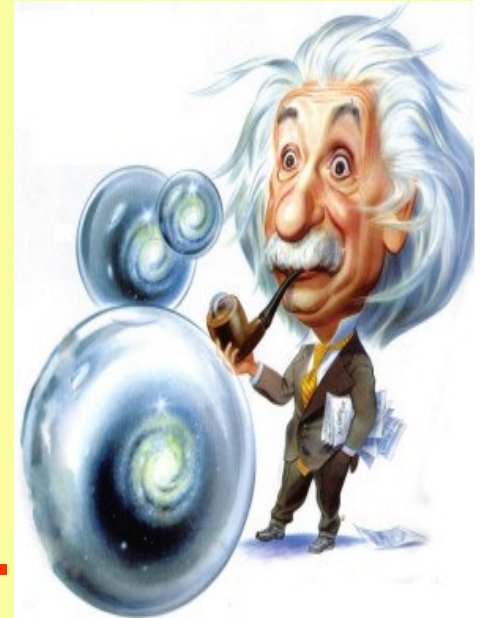
susieję mokytojus ir dėstytojus su “krepšeliais”,

- **sumenkino** mokymo kokybę mokyklose;
- **pakerta** studijų kokybę kolegijose ir universitetuose.
- G. Bražiūnas. „Mes visi tapome krepšelių medžiotojais“.

Mokslo ir studijų įstatymas ideologizuoja mokslą.

- “Krepšelių” įvedimas studentams naudingas tik geriausiems universitetams, nes studentai atneša jiems daug pinigų.
- Bet ką daryti tėvams, kurių 2 ar 3 vaikai dėl įvairių priežasčių negaus krepšelių, o mokslas už studijas gali kainuoti keliolika tūkstančių litų per metus?
- Ir **Einšteinas** nebuvo geriausias studentas, ir **Bilas Geitsas** iš pirmo kurso turėjo palikti Harvardo universitetą.
- Abu šie genijai Lietuvoje nebūtų turėję ministro **G.Steponavičiaus “krepšelio”**.

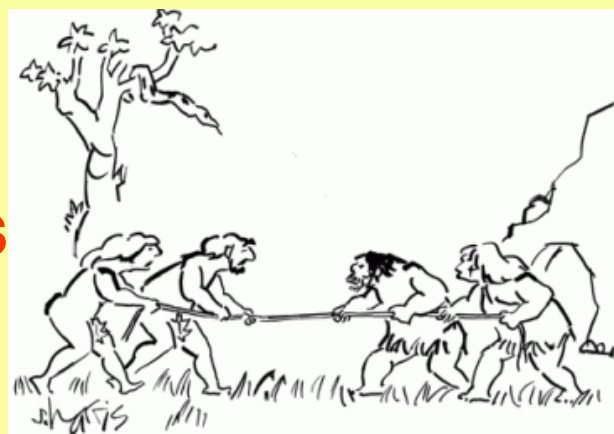

Įvedame tvarką, nuo kurios Amerika bando išsivaduoti.

- Galime gauti analogišką JAV švietimui padėtį, kurią prezidentas **B. Obama** charakterizuoja taip:
- *„... Mūsų mokyklos ir toliau atsilieka nuo išsivysčiusių (o kartais ir besivystančių) šalių mokymo įstaigų. Mūsų studentai matematikos ir gamtos mokslų srityje atsilieka nuo savo bendraamžių Singapūre, Japonijoje, Anglijoje, Nyderlanduose, Korėjoje, Honkonge ir kt. 15-metis amerikietis, lyginant su pasauliniu lygiu, savo matematikos žiniomis yra 25-oje vietoje, o gamtos moksluose - 21-oje“.*

B. Obama: **mokslo menkinimas** - pagrindinis JAV švietimo sistemos trūkumas:

- „*Mes buvome mokslinio sąžiningumo praradimo ir mokslinių tyrimų politizavimo pagal užduotas ideologines programas liudininkais.*”
- „*Mes grąžinsime mokslui jo deramą vietą. Pasibaigė laikas, kai mokslas ėjo paskui ideologiją. Mūsų šalies progresas – kaip mūsų nacijos vertė – šaknijasi ir auga iš tyrimų laisvės ir nepriklausomybės.*”
- “*Būtina, kad mokslo visuomenė galėtų tiesiogiai kištis į valstybės politiką*”.
- **JAV mokslas ir švietimas atiduodami į mokslo bendruomenės o Lietuvoje – į biurokratų rankas.**

Studijų kokybę lemia:

- Universiteto infrastruktūra ir **profesorių bei dėstytojų kvalifikacija.**
- Panaikinus habilituoto daktaro laipsnį ir leidus daktarams tapti profesoriais, o net neturintiems mokslo laipsnio - docentais, **dingo mokslinės kvalifikacijos kėlimo ir žinių kūrybos motyvacija.**
- **Menksta moksliniai tyrimai.**

Ar turime mokslo strategiją?

- Vyriausybė ignoravo **29 Valstybinius mokslo institutus**, kurių pareiga yra spręsti valstybei svarbias mokslo problemas.
- Kuriami **5 Mokslo, studijų ir verslo slėniai** gali iššvaistyti 2 mlrd. ES ir beveik 1 mlrd. Lietuvos mokslui skirtų litų naujų institutų, centrų ir kitų padalinių kūrimui.
- Lietuvai **pakaktų 1 stipraus slėnio**, turinčio kvalifikuotą mokslinį potencialą.
- Su esama mokslo strategija **Lietuvos universitetai niekada nebus tarp geriausių!**

Lietuvoje žinios nuvertintos.

- Valdžia vis dažniau demonstruoja, kad jai ir visuomenei **mokslo žinios nereikalingos**.
- Lietuvos ūkio konkurencingumas mažės dėl žmogiškųjų išteklių kokybės ir išsimokslinusių jaunimo emigracijos.
- Net **Vilniaus universitetas** tapo viešąja įstaiga, o **Lietuvos Mokslų akademija**, jos paslaugos ir ekspertizės **valdžiai nereikalingos**.
- **Neįdomūs** valdžiai ir geriausiuose pasaulio žurnaluose savo darbus publikuojantys **mokslininkai**.

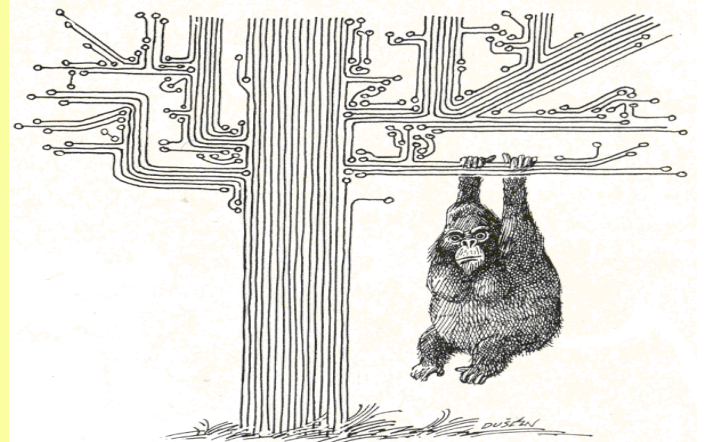

Mokslo ir studijų įstatymas taisytinas:

- **atkuriant** 1) Konstitucijos laiduojamą universitetų autonomiją;
2) mokslo laipsnių ir vardų sistemą;
- **numatant** 100, 80, 70, 60 proc. studentų finansavimo laipsniškumą;
- **naikinant** studentų net keturių semestrų „laisvo studentavimo“ imunitetą;
- **parengiant** specialistų įsidarbinimo valstybės tarnyboje ir gautų stipendijų ir paskolų atidirbimo įstatyminių aktų paketą, ir kt.

Epilogas.

- Reikalinga strategija, kad mokytojai ir universitetų profesūra per moksleivius ir studentus **dekolonizuotų tautos dvasią.**
- Tai palengvintų daugelio tautos problemų sprendimą.
- O jaunimui teks apsispręsti, ar idealų pasaulyje ereliais skraidyti, ar materializmo dumblyne varlėmis straksėti.
- **Ilgalaikės mokslo ir studijų strategijos nesimato!**

A vibrant rainbow arches across a blue sky with scattered clouds. Below the rainbow, a range of mountains is visible, and in the foreground, there are green hills with several trees. The overall scene is peaceful and scenic.

A Č I Ū U Ž D Ě M E S Ě !